

Op zoek naar impact

Hoe het Dudok Quartet zijn publiek nog meer wil raken

***The moment of curatorial insight*, wordt het wel genoemd. Het ogenblik waarop het kwartje valt en een kunstwerk – een schilderij, toneelwerk of muziekstuk – bij het publiek ‘aankomt’ en stevige indruk achterlaat. Maar hoe ontstaan dit soort momenten? Wij, het Dudok Quartet, gingen op zoek naar hoe we de impact van onze concerten op het publiek verder kunnen vergroten.**

Als musici zijn we gewend om het beste van onszelf te geven. Zo zijn we getraind, van jongs af aan, dag in dag uit. Altijd streven we de mooiste uitvoering na, de beste interpretatie. ‘Muziek die ontroert, ontregelt en een onuitwisbare indruk maakt’, kozen we als onze missie toen we als strijkkwartet begonnen. Nu, elf jaar later en honderden concerten over de hele wereld verder, geloven we nog steeds in die missie. We zijn ervan overtuigd dat de muziek die we spelen pas echt goed overkomt als we die op het allerhoogste niveau uitvoeren. Daarin excelleren wij. Maar in de loop der jaren zijn we er ook van doordrongen geraakt dat een goed concert uit meer bestaat dan alleen muziek. Hoe goed onze uitvoering ook, het betekent niet dat de muziek altijd ook optimaal door onze bezoekers wordt ontvangen. Voor hen spelen ook andere zaken mee, die wij als strijkkwartet lang niet allemaal in de hand hebben. Soms is iemand verkouden of had hij een rotdag op zijn werk. Dat werkt onmiskenbaar door in zijn ervaring van ons concert: soms heeft de muziek een helende werking of biedt het een fijne afleiding, soms gaat de muziek het ene oor in en het andere uit.

Steeds meer beseffen we ons dat naast de uitvoering zelf, de ontvangst van onze concerten ook sterk samenhangt met de verwachting van het publiek. Hoe muziek aankomt, hangt sterk

samen met of en hoe die muziek – met welke context, duiding en verhalen – wordt gepresenteerd. Hoewel er door musici van onze generatie steeds meer hierover wordt nagedacht, valt er in de praktijk wat ons betreft nog een wereld te winnen. Al sinds onze oprichting vertellen we tijdens concerten iets over de stukken die we spelen. Maar waar we als musici tienduizend studie-uren en vele lessen kregen, waren we op vertelgebied autodidact. Ook hadden we nooit echt de kans om te onderzoeken hoe onze toelichtingen overkwamen en hoe onze concerten het publiek bijbleven. Uiteindelijk is dat echter wel waar het draait: niet of wij de beste uitvoering hebben gegeven, maar of we onze luisteraars werkelijk hebben weten te raken of tot nieuwe inzichten hebben gebracht.

Drie interventies

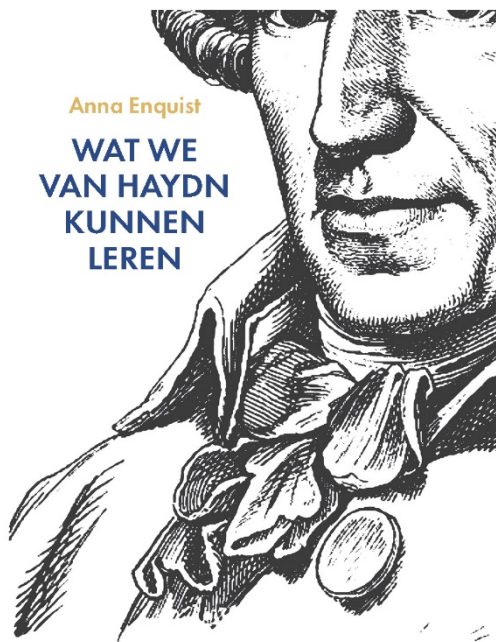
Dit seizoen hebben we het daarom anders aangepakt. Om de impact van onze optredens te vergroten, om ons publiek dieper te raken, hebben we drie ‘interventies’ ontwikkeld: inhoudelijke toevoegingen aan onze concerten die in de klassieke concertpraktijk als innovatief gelden. Deze interventies baseerden we op onderzoeken naar wat het effect van kunst op bezoekers bepaalt. Die onderzoeken richten allemaal de aandacht op wat je bezoekers vertelt en wat je ze meegeeft, ter voorbereiding, bij het ervaren van de muziek, en bij het verwerken achteraf. We presenteren deze interventies bij ons project ‘Haydn – OPUS 20’, waarmee we dit seizoen alle zes strijkkwartetten opus 20 van Joseph Haydn op diverse podia uitvoeren. Met deze zes meesterwerken zet Haydn de toon, tot op de dag van vandaag, voor alle strijkkwartetten die daarna gecomponeerd zouden worden. In dit zestal werken presenteerde hij, als eerste componist ooit, het strijkkwartet als groots medium. ‘Haydn – OPUS 20’ is onze ode aan de Verlichting, met programma’s die alle dramatische, menselijke en retorische uithoeken van de podiumkunst verkennen. Geen geringe ambitie dus. Juist omdat de verfijnde muziek van Haydn niet bij iedereen direct binnenkomt, voelden wij de noodzaak om met interventies extra aandacht te geven aan de overdracht.

Wat behelzen de interventies?

De eerste interventie vormt een kort audioverhaal, van vijf minuten, over ons kwartet en onze muziek (beluister deze [hier](#)). Deze laten we, bij wijze van sprankelende ouverture, bij aanvang van onze concerten aan het publiek horen. Bezoekers luisteren naar een bonte verzameling van door elkaar heen gemonteerde stemmen van kinderen, recensenten, concertbezoekers, programmeurs en van onszelf. Samen vertellen deze stemmen waarom een strijkkwartet zo’n bijzondere constellatie is en wat de ervaring van live kamermuziek zo krachtig maakt. Met deze montage van stemmen creëren we bij aanvang van het concert focus bij bezoekers en bieden we hen inspiratie en uitleg over wat ze gaan horen. Onderzoek leert dat dit soort duiding vooraf sterk bijdraagt aan de verwachtingen en ontvankelijkheid van bezoekers.

Als tweede interventie neemt een van ons elk concert de tijd om het publiek een persoonlijk verhaal te vertellen. Niet zomaar een korte inleiding of luchtige anekdote, zoals je bij klassieke concerten wel vaker hoort (en, eerlijk is eerlijk, wij soms ook doen), maar een langer verhaal met diepgang. Hiermee willen we het publiek laten voelen wat de betekenis van Haydn is voor ons, wat zijn kwartetten met ons doen en hoe we samen zoeken naar beelden en verhalen in zijn muziek. We laten hierbij ook voorbeelden horen van hoe we repeteren. Voor bezoekers vormt dit persoonlijke verhaal niet alleen een fijne afwisseling op de muziek, het geeft hun ook belangrijke context en de kans iets van ‘de mens achter de musicus’ te zien. Authenticiteit en overtuigingskracht is hierbij

cruciaal, we willen echt contact maken met het publiek. Ook al staan we dagelijks op podia, iets oprechts en persoonlijk vertellen dat resoneert bij bezoekers is niet eenvoudig en we hebben ons dan ook degelijk hierop laten trainen.

Anna Enquist
**WAT WE
VAN HAYDN
KUNNEN
LEREN**

Of een goed concert ook echt memorabel wordt, wordt medebepaald door wat eraan gebeurt. Neemt en krijgt publiek de kans om te reflecteren of zich verder te verdiepen, dan is de kans groot dat de herinnering verstevigt. Veel bezoekers blijken juist ook na een concert behoefte te hebben om meer te weten. Als derde interventie geven we het publiek daarom na het concert een verhaal mee. Geen algemene, muziekhistorische uitleg, zoals die je wel in programmatoelichtingen aantreft, maar een sterk essay, geschreven door Anna Enquist en fraai vormgegeven als uitvouwbare z-card (lees dit essay [hier](#)). In dit essay relateren we Haydn en zijn zes opus 20 kwartetten aan de wereld van nu, waarin bezoekers zich na het concert weer onderdompelen. We geven aan wat we vandaag de dag van Haydn kunnen leren, met als doel zijn

muziek, die bezoekers dan zojuist hebben gehoord, verder te laten nestelen in hun hart en hoofd. Waar mogelijk reiken we dit essay bij de uitgang zelf aan bezoekers uit.

Bezoekers geven feedback

Dit seizoen presenteren we de drie interventies bij concerten door heel Nederland, van Podium Zuidheuge in Assen tot en met het Concertgebouw in Amsterdam. Hoewel we erg tevreden zijn over wat we zien wat de interventies teweegbrengen, zou het te gemakkelijk om alleen op onze eigen indruk af te gaan. We willen echt weten of we bij bezoekers verschil maken. We doen daarom publieksonderzoek: bij een aantal concerten spreken we een paar dagen later met bezoekers of ze door de interventies de muziek ook daadwerkelijk beter hebben ervaren en begrepen.

De resultaten van dit publieksonderzoek zijn positief. Het audioverhaal biedt de gesproken bezoekers welkome context en inspiratie, creëert verwachting en stimuleert zo een actieve luisterhouding. Voor velen van hen biedt het persoonlijke verhaal waardevolle duiding van de muziek, vooral ook door het kijkje achter de schermen over wie we zijn en hoe we de muziek zelf ervaren en repeteren. Bijna alle bezoekers zijn door dit verhaal anders en aandachtiger gaan luisteren en kunnen zich beter inleven in de muziek. Veel bezoekers krijgen door deze uitleg en verhaal meer respect voor ons als kwartet en raken onder de indruk van hoe betrokken wij zijn het musiceren. Vaak werken deze inzichten emotionele binding met de muziek in de hand. Het essay tenslotte blijkt effectief in samenwerking met het persoonlijke verhaal, omdat beiden laten zien wat de betekenis van de muziek van Haydn vandaag de dag kan zijn. Dit draagt, aldus de bezoekers die wij spraken, bij aan het beter begrijpen of kunnen interpreteren van Haydn.

'Impact' nog onontgonnen terrein

Het publieksonderzoek laat zien hoe eenvoudig het is om waardevolle feedback van bezoekers te vergaren. Simpelweg door goed voorbereid met ze in gesprek te gaan, iets wat muziekgezelschap-

pen (en waarschijnlijk vele andere cultuurinstellingen) zelden doen. Natuurlijk is de feedback van bezoekers die we hebben gesproken niet zonder meer op iedereen van toepassing – dé bezoeker bestaat immers niet – en zijn er ook leerpunten. Zo hebben beginnende en meer ervaren concertbezoekers uiteenlopende wensen wat ze willen weten over ons als kwartet en onze muziek, iets wat we met de interventies nog beter kunnen bedienen. Toch is onze conclusie glashelder: het blijkt verrassend eenvoudig om bezoekers (nog) steviger onder de indruk te laten raken van de muziek die wij voor hen spelen. Door verwachtingen te creëren en te sturen, hen nuttige context en duiding te bieden, persoonlijke verhalen te vertellen en ‘nazorg’ te bieden als publiek de zaal verlaat.

Dit alles is in de klassieke muziek grotendeels nog onontgonnen terrein: de beoogde impact op het publiek heeft zelden de bewuste aandacht van de gezelschappen en de podia die deze muziek presenteren. Maar wie ervoor open staat en er serieus werk van maakt, kan met relatief eenvoudige middelen het publiek sterker beroeren. Juist daar ligt onze interesse als strijkkwartet, om onze muziek dieper te laten doordringen tot onze toehoorders. Dat is niet alleen een kans, maar ook een noodzaak om ons succes in de toekomst zeker te stellen. We vinden het dan ook belangrijk om onze *lessons learned* te delen (zoals met dit artikel), want we zijn niet de enigen die zo het effect van klassieke muziek kunnen vergroten. Fondsen als het Prins Bernhard Cultuurfonds en Fonds 21, die de ontwikkeling van de interventies mogelijk maken, zijn onmisbaar in onze zoektocht. Zij zien het belang in van onze vraag hoe kunst haar publiek echt kan bereiken. Zij maken het experiment mogelijk dat nodig is om een antwoord te vinden. Nu we weten hoe dat antwoord luidt, gaan we verder met het gewoongoed maken van interventies bij onze concerten. Want hoe graag we als strijkkwartet ook spelen, we willen vooral dat onze muziek ook echt wordt gehoord.